

MODELIRANJE MEDNARODNIH MIGRANTSKIH TOKOV NA BALKANU

BLAŽ RODIČ¹, ALEŠ BUČAR² & IGOR BERNIK²

¹Fakulteta za informacijske študije, Novo mesto, Slovenija, e-mail: blaz.rodic@fis.unm.si.

²Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija, e-mail: ales.bucar@fvv.uni-mb.si.

Povzetek Politično dinamiko v Evropski uniji od leta 2015 naprej je močno zaznamovala begunska ali migrantska kriza, ki je polarizirala politično areno in sprožila intenzivno politično razpravo, ki je vključevala različne teze o vzrokih, naravi in posledicah te krize. V prispevku utemeljimo potrebo po novem pristopu k modeliranju migracij in predstavljamo stanje raziskave, v okviru katere razvijamo model mednarodnih migrantskih tokov, osredotočen na področje Balkana. Uporabljeni pristop predstavlja integracijo znanja in spoznanj iz družboslovnih in naravoslovnih znanosti in disciplin, ki po našem mnenju predstavlja najboljši okvir za razumevanje migracijskih procesov. Trdimo, da so kompleksni družbeni pojavi, kot so migracije, sami po sebi interdisciplinarni problemi, ki zahtevajo multidisciplinarni pristop in povezovanje vseh pomembnih vplivnih dejavnikov v odločitve migrantov in vključevanje večih metod modeliranja. Tak pristop bi omogočil modeliranje migracijskih tokov na podlagi realističnega geopolitičnega modela in modeliranja procesov odločanja posameznikov in skupin v procesih migracij.

Ključne besede:

migracije, Balkanska pot, modeliranje in simulacija, agentno modeliranje, teorije migracij, migracijska politika.

MODELING INTERNATIONAL MIGRANT FLOWS IN THE BALKANS

BLAŽ RODIČ¹, ALEŠ BUČAR² & IGOR BERNIK²

¹Fakulteta za informacijske študije, Novo mesto, Slovenija, e-mail:
blaz.rodic@fis.unm.si.

²Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija, e-mail:
ales.bucar@fvv.uni-mb.si.

Abstract Political dynamics in the European Union since 2015 have been strongly marked by the refugee or migrant crisis which has polarized the political arena and triggered an intense political debate which has produced various theses on the causes, nature and consequences of this crisis. In this contribution we substantiate the need for a new approach to modeling of migrations and present the state of our research and development of an international migrations flow model focused on the Balkans. The approach used represents the integration of knowledge and findings from the social sciences and natural sciences which in our view represents an optimal framework for understanding migration processes. We argue that complex social phenomena, such as migration, are in themselves interdisciplinary problems, requiring a multidisciplinary approach and the integration of all relevant influencing factors in the decisions of migrants. This approach will allow modeling of migration flows based on a realistic geopolitical model and the modeling of decision-making processes of individuals and groups in migration processes.

Keywords:

migration,
Balkan
route,
modeling and
simulation,
agent
based
modeling,
migration
theories,
migration
politics.

1 Uvod

Področje človeške migracije je dobro raziskano. Migracije, migracijski tokovi, vzroki in njihove posledice pojasnjujejo različne migracijske teorije, ki segajo na področja sociologije, ekonomije, antropologije, geografije, demografije, zgodovine, prava, političnih znanosti (Brettell & Hollifield, 2015) in vsaj še psihologije. Številne publikacije predstavljajo dejavnike, ki vplivajo na odločitev o migraciji in izbiro ciljnih držav (Mayda, 2010; Mayda & Patel, 2005), (Baban, Ilcan, & Rygiel, 2017; Düvell, 2019) regionalne migracijske sisteme (Haas, 2007; Hein, 2011), (Milan, 2019) vpliv konfliktov na migracije (Justino, 2009; Torres, 2005) varnostne vidike migracij (Kicinger, 2004; Kopač, 2007), ekonomske dejavnike (Chiswick & Miller, 2014) in javno mnenje v ciljnih državah (Mayda, 2006). Pregled področja migracij je na voljo v npr. (Bade, 2002; IOM, 2004; Klinar, 1985; Mlekuz, 2011). Ker nobena od teorij ne predstavlja univerzalne razlage migracijskih procesov ali, kot nazorno pove Josipovič (Josipovič, 2006), »doslej še nobena teorija migracij ni uspela v celoti razložiti tako nepredvidljivega fenomena, kot so migracije«, in ker sprejemamo, da »na posameznikovo odločitev o selitvi vpliva splet različnih dejavnikov, kjer eden od njih lahko prevladuje, prav gotovo pa se vzajemno dopolnjujejo« ((Lukšič-Hacin, 1999), str. 144) je potrebno za razumevanje pojava medsebojno dopolnjevanje različnih migracijskih teorij. Te teorije pa lahko preverjamo z modeli migracij, ki jih s simulacijami preverjamo in ugotavljamo verjetnost uresničenja.

Cilj modeliranja migracij je razložiti opazovane migracijske tokove in predvideti prihodnje migracijske tokove. Vendar, kot sta opazila Klabunde in Willekens (Klabunde & Willekens, 2016), je v modeliranju migracij do nedavnega prevladoval gravitacijski model, ki predpostavlja, da se obseg migracij med dvema lokacijama povečuje z velikostjo prebivalstva na vsaki lokaciji in se zmanjšuje z geografsko razdaljo med lokacijami. A vendar je najbolj množično migracijsko gibanje v evropskem prostoru po drugi svetovni vojni (begunske migracije v letu 2015/2016) pokazalo, da je obstoječi pristop k modeliranju migracij potrebno temeljito preizprašati. V Evropo so iz oddaljenih območij, zaznamovanih s konflikti in vojnami prišli begunci, ki so na svoji poti do cilja prešli številne države. Po podatkih slovenske policije je bilo v množičnem prehodu beguncev skozi Slovenijo v letih 2015 in 2016 45% beguncev iz Sirije, 30% iz Afganistana, 17% iz Iraka). Danes se približujemo najvišji stopnji migracij pred migrantsko

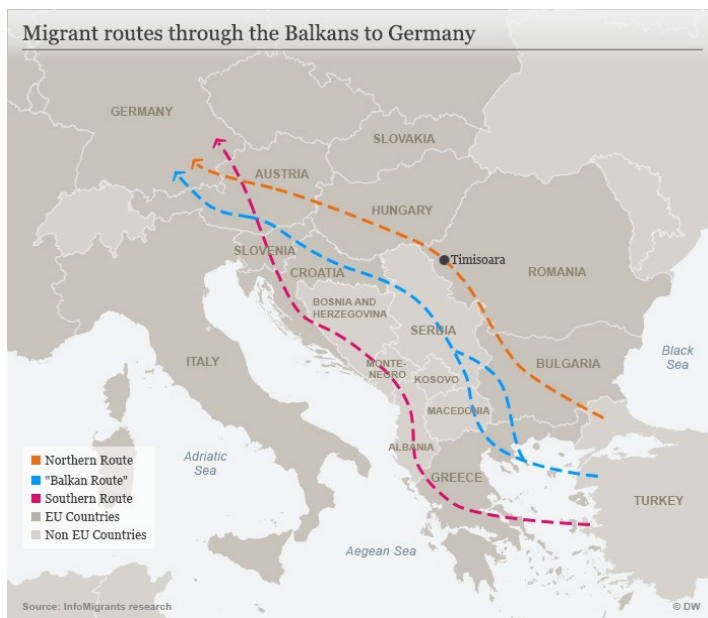
krizo. V letu 2019 so policisti na območju Republike Slovenije obravnavali 16.099 ilegalnih prehodov državne meje, kar je 73,8 % več kot v letu 2018, leta 2020 pa so navkljub pandemiji Covid-19 obravnavali 14.592 ilegalnih prehodov državne meje, kar kaže na dodatne tokove migracij, ki se jih ne upošteva v dosedanjih raziskovanjih. Tako načrtujemo raziskavo, kjer bi v scenarijih upoštevali tudi omenjene tokove, s čimer omogočamo razumevanje dejanskih potekov migrantskih poti in njihovih ciljnih držav.

V prispevku predstavljamo načrtovano raziskavo, s katero nameravamo graditi na sedanjih teorijah migracije in napredovati preko sedanjega stanja znanosti (»state of the art«) z razvojem novih teorij migracij in njihovo validacijo z uporabo novega, podrobnega simulacijskega modela, ki vključuje več metodologij modeliranja (SD, DES in ABM). Namen načrtovane raziskave je integracija znanja in spoznanj iz družboslovnih in naravoslovnih znanosti in disciplin. Kompleksni družbeni pojavi, kot so migracije, so sami po sebi interdisciplinarni problemi, in le celostna znanstvena obravnava lahko daje dosledne rezultate, na podlagi katerih se lahko oblikujejo državne politike za prihodnost.

2 Opis problema

Politično dinamiko v Evropski uniji od leta 2015 je v veliki meri zaznamovala begunska ali migrantska kriza. Prihod prvega vala beguncev in migrantov v Slovenijo avgusta 2015 je polariziral politično arena in sprožil intenzivno politično razpravo, ki je vključevala različne teze o vzrokih, naravi in posledicah te krize. V Sloveniji in drugih članicah EU, ki so prvič po razpadu Jugoslavije v 90tih letih 20. stoletja naleteli na tako veliko število beguncev in migrantov, je prevladujoče javno mnenje, da je ta kriza nov pojav, ki vpliva predvsem na države EU. Vendar pa so prisilne migracije svetovni problem, pri čemer EU gosti relativno majhen delež razseljenih oseb. Podatki UNHCR (UNHCR, 2018) kažejo, da so sosednje države sprejele večino sirskih beguncev, Turčija, Libanon in Jordanija pa imajo več kot 3,5 milijona Sirijcev. Novembra 2018 se je število povečalo na 5,2 milijona, Turčija pa gosti več kot 3,6 milijona sirskih beguncev.

Značilnost migracijskih tokov v EU od leta 2015 je bila nepredvidljivost: nastanek »Balkanske poti« (Slika 1) je privedel do prvega srečanja nepripravljenih držav med Grčijo in Avstrijo z velikim številom migrantov in beguncev. Ko so madžarske oblasti sredi septembra 2015 dokončale svojo ograjo vzdolž celotne meje s Srbijo, so se migracijski tokovi preusmerili na Hrvaško, od tam pa na Madžarsko in naprej v Avstrijo. Sredi oktobra 2015 je madžarska vlada ogradila svojo mejo z drugo državo, državo članico EU, Hrvaško. Od tega trenutka se je ta migracijska pot odvijala skoraj izključno preko Hrvaške, Slovenije in Avstrije. Medtem je uradni slovenski načrt za odziv na begunsko krizo iz septembra 2015 predvideval prihod nekaj sto beguncev. To število je bilo preseženo pred koncem septembra 2015, ko so na mejne prehode s Hrvaško prispele prve skupine migrantov, do aprila 2016 pa je preko Slovenije v Avstrijo potovalo več kot 476.000 migrantov, večinoma z organiziranim prevozom vlakov, z več kot 12.000 potniki na dan.

Slika 1: Poti migracij skozi Balkan s ciljem v Nemčiji

Vir: (Wallis, 2020)

Odziv v EU je bil nekoordiniran, z močno spreminjajočimi se nacionalnimi politikami, od zaprtja meje in postavitve »britvenih« ograd na velikem delu meja na Madžarskem in v Sloveniji do odprtja meje v Nemčiji leta 2015 in sprejema več kot milijona beguncev. Države na Balkanski poti so tako pogosto spremenile svoje pristope, predpise in ukrepe, namenjene reševanju begunske krize. Neuskklajeno in neustrezno ukrepanje držav članic EU in institucij EU je prav tako privedlo do številnih situacij, ki so ali še vedno ogrožajo javno varnost, zdravje migrantov in lokalne prebivalce. Nezdostno in počasno obveščanje prebivalstva je prispevalo k naraščajočemu nezadovoljstvu delov prebivalstva zaradi priseljavanja, naraščanju sovražnega govora in povečane podpore skrajno desničarskim političnim strankam in gibanjem. Nekatere države so delovale zelo restriktivno (na primer namestitve britvene žice na madžarski južni meji in slovenski meji s Hrvaško), kar je povzročilo, da je večje število ljudi obtičalo v Grčiji, Makedoniji in Srbiji, nekateri pa so poskušali prečkati meje tudi na silo. Podobne razmere se od leta 2018 razvijajo na meji med Bosno in Hercegovino in Hrvaško.

Ko je velikemu številu ljudi vseeno uspelo prestopiti številne meje in se znajti v EU, je postalo jasno, da tudi večje in močnejše države EU ne morejo preprečiti te množične migracije, ne da bi neposredno kršile človekove pravice in povzročile humanitarno katastrofo na svojih mejah in na svojem ozemlju. Postalo je očitno, da je kompleksni sistem upravljanja migracij sposoben nadzora, izbire in odvrčanja le, ko se ukvarja s posamezniki ali manjšimi skupinami. Z razvojem novih teorij migracij in njihovo validacijo z uporabo novega, podrobnega simulacijskega modela Balkanske poti želimo prispevati k razvoju ustreznega odziva EU na problematiko migracij.

3 Modeliranje migracij

Tok migracij med dvema lokacijama je bil v preteklosti razlagan z dejavniki odboja na lokaciji izvora, dejavniki privlačenja na cilju migracij in intervencijskimi dejavniki med obema lokacijama (Lee, 1966). Novejše objave kritizirajo ta koncept in predlagajo teorije, kot so neoklasična makroekonomska teorija (Massey et al., 1993), teorija svetovnih sistemov (van den Berg & Wallerstein, 2004), teorija nove ekonomije migracij (Stark & Bloom, 1985; Taylor, 1999),

teorija migracijskih omrežij (Massey et al., 1993), in teorijo migracijskih sistemov (Castles et al., 2013).

Ovira pri modeliranju migracije je dejstvo, da je v nasprotju s problemi, ki se običajno obravnavajo v naravoslovju, problematiko družboslovja težje analizirati in modelirati, saj vključuje človeška bitja. Zato je s klasičnimi metodami modeliranja skoraj nemogoče zgraditi koherentne teorije, ki bi upoštevale vsa empirična opazovanja in o katerih bi se strinjali vsi znanstveniki. Pri raziskavah globalizacije in migracije pa so teorije lahko odvisne tudi od ideološkega stališča avtorja (Bauman, 1999; Cornelius, Tsuda, Martin, & Hollifield, 2004; Friedman, 2003; Lechner, 2009; Ritzer & Dean, 2015).

Preučeni modeli tokov priseljevanja, kot so (Çelik & Sabuncuoğlu, 2007; Djajić, 2014; Hein, 2011; Mayda, 2010), ponujajo vpogled v pravila, ki urejajo migracijske tokove, vendar ne omogočajo modeliranja diskretnih dogodkov, skrajnih stanj delov sistema in opazovanja nastajajočih/emergentnih pojavov, potrebnih za razumevanje intenzivne dinamike političnih in drugih dogodkov, ki smo jim bili priča v okviru sedanje begunske oz. migrantske krize, ali pa so omejeni na ozek problem ali geografsko območje in manjši obseg vplivnih dejavnikov (Crooks & Wise, 2013; Epstein, 2002; Kniveton, Smith, & Wood, 2011). Prav tako primanjkuje modelov, ki bi povezovali politične, geografske, logistične in gospodarske dejavnike, kar bi omogočilo celovito simulacijo migracijskih tokov.

3.1 Agentna metodologija

Na realističnost migracijskih modelov sta v zadnjem času močno vplivala integracija modelov odločitvenih procesov (Klabunde & Willekens, 2016) in pojav agentnega modeliranja (ABM). Interakcije med posamezniki pogosto povzročajo nelinearne učinke na ravni populacije. Ugotovljeno je bilo, da denimo interakcija z drugimi migranti odločilno vpliva na odločitev za migracijo in izbiro destinacije (Haug, 2008; Munshi, 2003), poleg tega so socialna omrežja komunikacijski kanal, prek katerega se prenašajo informacije. Modeliranje takšnih procesov zahteva fino zrnatost in modeliranje posameznikov, kar je trenutno možno le z uporabo ABM, metode, ki jo je leta 1971 prvi predstavil Schelling (Schelling, 2006). Agentno modeliranje je tako pogosto izbrana metoda, saj edina omogoča eksplicitno modeliranje socialne interakcije in družbenih omrežij, ki iz

nje izhajajo. Na področju modeliranja migracij pa je modeliranje na podlagi agentov še vedno v povojih (Klabunde & Willekens, 2016).

4 Interdisciplinarna raziskava

Modeliranje hitro spreminjajoče se dinamike migracijskih tokov v EU in njeni okolici, ki bi omogočila razumevanje procesov oblikovanja novih migrantskih poti, potencialnih humanitarnih izrednih razmer in drugih nepredvidenih pojavov, zahteva multidisciplinarni pristop in povezovanje vseh pomembnih vplivnih dejavnikov v odločitve migrantov in vključevanje večih metod modeliranja. Tak pristop bi omogočil modeliranje migracijskih tokov na podlagi realističnega geopolitičnega modela in modeliranja procesov odločanja posameznikov in skupin, ki migrirajo.

4.1 Cilji raziskave

Končni in ključni cilj raziskave, ki jo pripravljamo, je razvoj modela, ki bo omogočil boljše razumevanje procesov v migracijskih tokovih in omogočil prepoznavanje morebitnih novih pojavov v dinamiki migracij za raziskovalce in zainteresirane deležnike v upravljanju migracijskih procesov in razvoju različnih scenarijev dogodkov (npr. eskalacija konflikta v Siriji, migracija večjega števila oseb iz Turčije ipd.) ter ustreznih predlogov strategij in politik za obvladovanje migracijskih tokov, ki bi olajšale razumevanje in obvladovanje sedanje begunske oz. migrantske krize v EU. Model bo vključeval območje EU (npr. meje, glavne migracijske poti, ciljne države) in države ali območja izvora migracij zunaj EU, t.j. Sirijo, Turčijo, in druga relevantna območja v regiji; toda na območju Balkanske poti bomo uporabili nižjo raven abstrakcije in modelirali več podrobnosti, kot so geografske in politične meje, logistična omrežja, migracijske politike, vreme in druge pomembne dejavnike. Model bo preko različnih scenarijev omogočil simulacijo migracijskih tokov v EU in njegovi okolici ter napovedovanje učinkov potencialnih ukrepov in sprememb politik na področju migracij, denimo za napovedovanje posledic odločitev Turčije na pritek beguncev v Slovenijo, z upoštevanjem več različnih scenarijev (denimo možnih ukrepov držav na Balkanski poti).

4.2 Metodologija raziskave

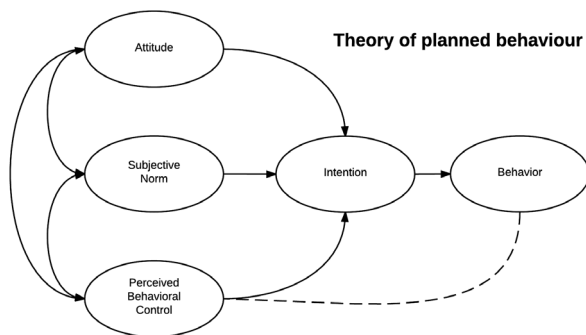
Ključna metodologija raziskave je agentno modeliranje (ABM), ki bo omogočilo prilagajanje nivoja abstrakcije zahtevani natančnosti in integracijo odločitvenih modelov iz sodobnih teorij migracij. Združili bomo elemente temeljnega Leejevega modela migracij (Lee, 1966) in drugih migracijskih teorij (Massey et al., 1993), kot je neoklasična makroekonomska teorija in ugotovitve teorij svetovnih sistemov (van den Berg & Wallerstein, 2004).

Z integracijo več metod modeliranja: sistemske dinamike (SD) in agentnega modeliranja (ABM) na ravni posameznikov in skupin ter diskretne simulacije dogodkov (DES) na ravni geografije in logistike bomo vključili ustrezne dejavnike, ki vplivajo na izvor in dinamiko migracijskih tokov, vključno z logističnimi potmi in procesi, ter opazovali emergentne pojave, kar bo olajšalo razumevanje dinamike migracij v turbulentnih geopolitičnih razmerah in predvidevanje ustreznih novih pojavov in zakonov v migracijskih tokovih. Predlagani model bo v ključnih delih razvit na mikro ravni abstrakcije, tj. omogočil bo modeliranje posameznikov ali skupin posameznikov kot agentov. Raven abstrakcije bo prilagojena rezultatom terenskih raziskav in empiričnih podatkov o velikosti skupin migracije ljudi iz razpoložljivih podatkovnih virov, da se ohrani ravnotežje med natančnostjo modela in uporabo virov modeliranja in simulacije. Teorija nove ekonomije migracij ((Stark & Bloom, 1985; Taylor, 1999)) ugotavlja, da se odločitve o migraciji ne sprejemajo posamično, ampak so vpleteni drugi družinski člani, gospodinjstvo ali celo skupnost. Ljudje se res izseljujejo predvsem iz ekonomskih razlogov, vendar odločitve ne sprejemajo posamezniki, temveč njihova najbližja socialna mreža. Migracije se tako dojemajo kot "izračunana strategija" družinskih članov, ne pa dejanje obupa ali neizmernega optimizma posameznika.

V razvoju modela bomo uporabili teorijo delovanja, ki izhaja iz socialne psihologije, heuristike ali kombinacije teorije odločanja in neposrednih opazovanj (Klabunde & Willekens, 2016). Psihosocialni modeli, zlasti teorija načrtovanega vedenja, omogočajo vključitev velikega števila značilnosti, ki so pomembne za migracijsko odločitev, zlasti razlikovanje med želenim in dejanskim vedenjem, pa tudi socialni vpliv, vloga negotovosti, in obravnavanje migracij skupaj z drugimi življenjskimi dogodki. Modeli (Kniveton et al., 2011) in Smitha (Smith, 2014)

temeljijo na teoriji načrtovanega vedenja. V tej teoriji imajo posamezniki subjektivne norme in oblikujejo odnos do določenega vedenja (v tem primeru migracije), ki so opredeljeni kot vrednotenja različnih izidov dejanja, tehtanih z njihovo subjektivno verjetnostjo pojava.

Mehanizme agentnega odločanja razvijamo z uporabo najnovejših ugotovitev na področju, kot so predstavljene v Klabunde in Willekens (Klabunde & Willekens, 2016) ter razpoložljivih psiholoških virov na temo odločanja pri posameznikih, uporabnih v agentnih modelih, kot so formalni modeli hevrističnega sklepanja, predstavljeni v Gigerenzer in Gaissmaier (Gigerenzer & Gaissmaier, 2010), ter modeli, ki temeljijo na Ajzenovi teoriji načrtovanega vedenja (Ajzen, 1991), ki jo shematično prikazuje slika 2.

Slika 2: Shema elementov odločanja

Vir: (Ajzen, 1991)

4.3 Koncept raziskave

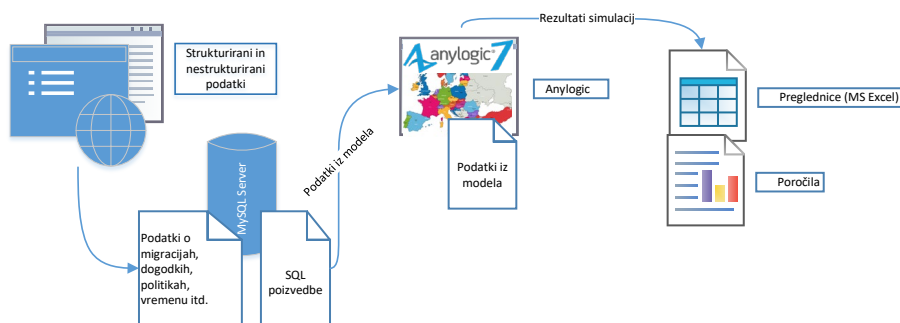
Prejšnje raziskave na področju migracij so opredelile številna pravila in dejavnike, ki vplivajo na migracijo, kot so varnost in gospodarski pogoji v matični državi, državne migracijske politike, mejni varnostni ukrepi in mejni postopki, zaznavanje držav kot ciljnih destinacij, geografske ovire, logistične omrežja, vreme itd., in ki vplivajo na posamezne odločitve, kot so odločitev o selitvi, izbiri ciljne države, izbiri poti, odločitve za spremembo poti itd. Tovrstna pravila in dejavniki bodo dopolnjeni z analizo statističnih podatkov in poročil o dinamiki migracij v EU in njenih državah ter zgodovini sprememb v migracijskih politikah

in ukrepah držav članic in drugih držav, gospodarskih in političnih razmerah v državah izvora in destinacije migracij ter rezultati načrtovane terenske raziskave.

Glavni vir podatkov za razvoj modela bodo predstavljali rezultati zbiranja in analize sekundarnih virov kvantitativnih in kvalitativnih podatkov o dinamiki migracij v EU in regijah, ki so glavni vir migrantov in beguncev v EU, analiza podatkov iz prejšnjih kvantitativnih raziskav migracijskih tokov v EU ter rezultati kvantitativne terenske raziskave o dinamiki migracij na Balkanski poti z uporabo instrumentov kot so fokusne skupine in usmerjeni intervjuji. S terenskimi raziskavami bomo preučevali socialna omrežja migrantov, ki jih je mogoče zaznati v spletnih socialnih omrežjih, ki jih uporabljajo migranti in drugi akterji v migracijah (agencije za pomoč, nevladne organizacije, tihotapci), ter trenutni položaj in trende na izbranih vozliščih (žariščne migracijske točke) na balkanski poti in spremenljivke, ki vplivajo na odločitve migrantov in beguncev.

Zbrani podatki bodo uporabljeni za potrebe načrtovanja in kalibracije simulacijskega modela, ki bo nato uporabljen za razumevanje dinamike migracijskih procesov, omogočil identifikacijo potencialnih novih pojavov v dinamiki migracij za raziskovalce in zainteresirane deležnike pri upravljanju migracijskih procesov ter nam in drugim raziskovalcem omogočil razvoj in preizkušanje novih teorij.

Razvoj simulacijskega modela bo vključeval modeliranje logističnih poti in procesov z geografskim informacijskim sistemom (GIS) in simulacijo diskretnih dogodkov (DES) v programski opremi Anylogic, z uporabo javno dostopnih geografskih, geopolitičnih in logističnih podatkov, modeliranje odločitev za migracijo in izbiro poti, modeliranje populacij v državah izvora ter politike in gospodarske razmere z uporabo systemske dinamike (SD) in agentnih metod (ABM), z uporabo rezultatov prejšnjih raziskav ter verifikacijo s podatki o preteklih migracijah in validacijo s kratkoročnim spremljanjem dinamike migracij v EU in njeni okolici. Konceptualna shema simulacijskega sistema je predstavljena na sliki 3.

Slika 3: Konceptualna shema simulacijskega sistema

Vir: avtorji

Prepričani smo, da lahko z uporabo ABM in integracijo drugih metod modeliranja razvijemo model migracij na Balkanski poti, ki bo uporaben tako za raziskovalce pri razumevanju dinamike migracijskih tokov ter razvoj in validacijo novih teorij na področju migracij, kot tudi za deležnike v procesu obvladovanja migracij, ki bodo lahko uporabili naš model kot orodje za podporo pri odločanju v različnih scenarijih razvoja dogodkov in pripravo strategij in ukrepov za obvladovanje migrantskih tokov v spreminjajočih se geopolitičnih razmerah. Z novim razumevanjem bi se usmerjanje migrantskih tokov, varnostne razmere in odzivi na migracije izboljšali in vsem prizadetim pomenile boljšo sliko dogajanja.

Raziskava je bila deloma podprta iz naslova raziskovalnega programa št. P1-0383, Kompleksna omrežja, ki ga financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Literatura

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Baban, F., Ilcan, S., & Rygiel, K. (2017). Syrian refugees in Turkey: pathways to precarity, differential inclusion, and negotiated citizenship rights. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(1), 41–57. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2016.1192996>

- Bade, K. J. (2002). *Europa in Bewegung: Migration vom späten 18. Jahrhundert bis zur Gegenwart*. Retrieved from <https://www.amazon.com/Europa-Bewegung-Migration-Jahrhundert-Gegenwart/dp/3406467202>
- Bauman, Z. (1999). *Globalization. The Human Consequences* (Vol. 1). [https://doi.org/10.1016/S0962-6298\(00\)00045-7](https://doi.org/10.1016/S0962-6298(00)00045-7)
- Brettell, C., & Hollifield, J. (2015). *Migration Theory: Talking across Disciplines*. In *Migration Theory: Talking Across Disciplines*. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>
- Castles, S., Haas, H. de, & Miller, M. J. (2013). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*.
- Çelik, G., & Sabuncuoğlu, I. (2007). Simulation modelling and analysis of a border security system. *European Journal of Operational Research*, 180(3), 1394–1410. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2006.04.040>
- Chiswick, B. R., & Miller, P. W. (2014). *Handbook of the economics of international migration. Volume 1B, The impact and regional studies*. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-53768-3.09979-3>
- Cornelius, W. A., Tsuda, T., Martin, P. L., & Hollifield, J. F. (2004). *Controlling Immigration: A Global Perspective*. In *Knowledge Creation Diffusion Utilization* (Vol. 21). <https://doi.org/10.2307/2137761>
- Crooks, A. T., & Wise, S. (2013). GIS and agent-based models for humanitarian assistance. *Computers, Environment and Urban Systems*, 41, 100–111. <https://doi.org/10.1016/j.compenvurbsys.2013.05.003>
- Džajić, S. (2014). Asylum seeking and irregular migration. *International Review of Law and Economics*, 39, 83–95. <https://doi.org/10.1016/j.irl.2014.06.002>
- Düvell, F. (2019). The ‘Great Migration’ of summer 2015: analysing the assemblage of key drivers in Turkey. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45(12), 2227–2240. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2018.1468385>
- Epstein, J. M. (2002). Modeling civil violence: An agent-based computational approach. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 99(Supplement 3), 7243–7250. <https://doi.org/10.1073/pnas.092080199>
- Friedman, J. (2003). *Globalization, the State, and Violence*. Rowman.
- Gigerenzer, G., & Gaissmaier, W. (2010). Heuristic Decision Making. In *SSRN* (Vol. 62). <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-120709-145346>
- Haas, H. de. (2007). North African Migration Systems : Evolution , Transformations and Development Linkages. In S. Castles & R. D. Wise (Eds.), *Migration and Development: Perspectives from the South* (pp. 143–174). Retrieved from <https://www.semanticscholar.org/paper/North-African-Migration-Systems-%3A-Evolution-%2C-and-Haas/5975e80046163140aa30b4d61e5e554ae44ca213>

- Haug, S. (2008). Migration networks and migration decision-making. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(4), 585–605.
<https://doi.org/10.1080/13691830801961605>
- Hein, de H. (2011). Mediterranean migration futures: Patterns, drivers and scenarios. *Global Environmental Change*, 21, Supple, S59–S69.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.09.003>
- Hochstadt, S., & Bade, K. J. (2001). Europa in Bewegung: Migration vom späten 18. Jahrhundert bis zur Gegenwart. *The American Historical Review*.
<https://doi.org/10.2307/2693097>
- IOM. (2004). Glossary on Migration. In *International Migration* (3rd ed.).
<https://doi.org/10.1016/j.jorganchem.2003.10.018>
- Josipovič, D. (2006). Učinki priseljevanja v Slovenijo Po drugi svetovni vojni. In *Migracije* 10. Retrieved from
https://books.google.si/books?id=Jotf8Lbq_iIC&pg=PA2&dp=PA2&dq=josipovič+učinki+priseljevanja&source=bl&ots=vHYkuoBv3s&sig=vaIaByqejXSLuf4f0zkwV6Y1SDs&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwiyq7ijqNHfAhXE2qQKHbAPA3QQ6AEwA3oECA4QAQ#v=onepage&q=josipovič+učinki+priseljevanja
- Justino, P. (2009). Poverty and violent conflict: A micro-level perspective on the causes and duration of warfare. *Journal of Peace Research*.
<https://doi.org/10.1177/0022343309102655>
- Kicinger, A. (2004). International migration as a non-traditional security threat and the EU responses to this phenomenon. Retrieved from
http://www.cefmr.pan.pl/docs/cefmr_wp_2004-02.pdf%5Cpapers3://publication/uuid/1F6D674E-49CC-43F2-A204-FC63EA0A00FF
- Klabunde, A., & Willekens, F. (2016). Decision-Making in Agent-Based Models of Migration: State of the Art and Challenges. *European Journal of Population*, 32(1), 73–97. <https://doi.org/10.1007/s10680-015-9362-0>
- Klinar, P. (1985). Mednarodne migracije v kriznih razmerah. FSPN.
- Kniveton, D., Smith, C., & Wood, S. (2011). Agent-based model simulations of future changes in migration flows for Burkina Faso. *Global Environmental Change*, 21(SUPPL. 1), S34–S40. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.09.006>
- Kopač, E. (2007). Migracijsko ogrožanje nacionalne varnosti. In I. Prezelj, L. Jelusič, A. Anžič, & Schwarz (Eds.), *Model celovitega ocenjevanja ogrožanja nacionalne varnosti Republike Slovenije* (pp. 191–202). Retrieved from
<https://www.worldcat.org/title/model-celovitega-ocenjevanja-ogroanja-nacionalne-varnosti-republike-slovenije/oclc/449350432>
- Lechner, F. J. (2009). *Globalization: The Making of World Society*. Wiley.
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47.
<https://doi.org/10.2307/2060063>

- Lukšič-Hacin, M. (1999). Multikulturalizem in migracije. Retrieved from https://books.google.si/books/about/Multikulturalizem_in_migracije.html?id=6lEoPAAACAAJ&redir_esc=y
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431. <https://doi.org/10.2307/2938462>
- Mayda, A. M. (2006). Who is against immigration? A cross-country investigation of individual attitudes toward immigrants. *Review of Economics and Statistics*, 88(3), 510–530. <https://doi.org/10.1162/rest.88.3.510>
- Mayda, A. M. (2010). International migration: A panel data analysis of the determinants of bilateral flows. *Journal of Population Economics*, 23(4), 1249–1274. <https://doi.org/10.1007/s00148-009-0251-x>
- Mayda, A. M., & Patel, K. (2005). International Migration Flows : the Role of Destination Countries ' Migration Policies. In *Policy*. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1016/j.parco.2013.06.003>
- Milan, C. (2019). Refugees at the gates of the EU: Civic initiatives and grassroots responses to the refugee crisis along the western Balkans route. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 21(1), 43–60. <https://doi.org/10.1080/19448953.2018.1532686>
- Mlekuž, J. (2011). ABC migracij. Retrieved from <https://ikss.zrc-sazu.si/sl/publikacije/abc-migracij#v>
- Munshi, K. (2003, May 1). Networks in the modern economy: Mexican migrants in the U. S. Labor market. *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 118, pp. 549–599. <https://doi.org/10.1162/003355303321675455>
- Ritzer, G., & Dean, P. (2015). *Globalization: A Basic Text*. John Wiley.
- Schelling, T. C. (2006). *Micromotives and Macrobehavior* (Google eBook). Retrieved from <http://books.wwnorton.com/books/Micromotives-and-Macrobehavior/>
- Smith, C. D. (2014). Modelling migration futures: Development and testing of the Rainfalls Agent-Based Migration Model - Tanzania. *Climate and Development*, 6(1), 77–91. <https://doi.org/10.1080/17565529.2013.872593>
- Stark, O., & Bloom, D. E. (1985). The new economics of labor migration. *American Economic Review*, 75(2), 173–178. <https://doi.org/10.2307/1805591>
- Taylor, J. E. (1999). The new economics of labour migration and the role of remittances in the migration process. *International Migration*, 37(1), 63–88. <https://doi.org/10.1111/1468-2435.00066>
- Torres, A. B. (2005). FMO Thematic Guide: Armed Conflict, Peace Processes and Forced Migrants. Retrieved March 28, 2016, from Anastasia Bermúdez Torres website: <http://www.forcedmigration.org/research-resources/expert-guides/genderand-forced-migration/fmo007.pdf>

- UNHCR. (2018). Situation Syria Regional Refugee Response: Jordan refugee situation. Retrieved January 3, 2019, from [data2.unhcr.org](https://data2.unhcr.org/en/situations/syria) website:
<https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>
- van den Berg, A., & Wallerstein, I. (2004). The End of the World as We Know It: Social Science for the Twenty-First Century. *Canadian Journal of Sociology / Cahiers Canadiens de Sociologie*, 29(2), 324. <https://doi.org/10.2307/3654703>
- Wallis, E. (2020). Numbers of migrants in Serbia hoping to cross borders increasing - InfoMigrants. Retrieved January 12, 2021, from <https://www.infomigrants.net/en/post/27630/numbers-of-migrants-in-serbia-hoping-to-cross-borders-increasing>